

ENERJİMİZ HALA DAHA YETERDEN FAZLADIR!

Prof. Dr. Tolga Yarman
6 Ekim 2000

4 Ekim tarihli Milliyet Gazetesi'nde çıkan demecimde, "Enerjimizin yeter düzeyde olduğunu; be çerçevede enerji yetmezliği senaryoları itibariyle, Enerji Bakanı'nın dar çıkar gruplarının miktatsızlamasıyla davranabileceğinin çağrıştığını; demokrasilerde çıkarların tabiatıyla örgütlenebileceğini; dolayısıyla, eğer öyleyse, Bakan'ın davranışının ayıp olmadığını, ancak dar grupların çıkarlarının milli menfaatlerimizmiş gibi gösterilmesinin hiç uygun olmayacağını" belirtmişim.

Bakan buna 6 Ekim günkü Milliyet Gazetesi'nde bir cevap verdi.

Bu cevap tatminkar olmaktan uzak bulunmaktadır.

Bir defa, enerjimizin yeterden fazla olduğunu (benim açımdan öncelikli bir dayanak noktası olması hiç gerekiyor olmamakla birlikte), Dünya Bankası, 9 Kasım 1999'da, Enerji Bakanlığı'nın en üst kademesine, hem de gayet rencide edici bir dille yazdığı yazıda belirtmektedir.

Bu yazı; Dünya Bankası'nın Türkiye'ye, daha doğrusu Enerji Bakanlığımız'a, "elektrik şebekemizin iyileştirilmesi için verdiği kredinin geri ödenmesine" ilişkin yaptırımların gereğini, yerine getiremeyeceğimizden duyduğu, endişe çerçevesinde, kaleme alınmıştır.¹

Enerji Bakanı, bana cevaben kaleme alınmış yazısında, Türkiye'nin kurulu gücünün halen yuvarlak 27 000 MW olduğunu, Türkiye'nin enerji üretim kapasitesinin ise, termik santrallerdeki verimlilik (şebekeye yüklenirlik oranı, denmek isteniyor olmalı), keza hidrolik santrallerimizdeki su gelirlerine bağlı olarak (tabiatıyla) değiştiğini ifade etmektedir.

---

¹ Bu yazı, söz konusu çerçevede, Enerji Bakanlığımız'ın *günü birlik politikalarını*, hemen neredeyse baştan sona, eleştiri yağmuruna tutmaktadır.

Buradaki, bizce en çarpıcı nokta; Enerji Bakanlığı'nın, kimi özel elektrik üreticilerimizden, yüksek fiyatla aldığı elektriği, Tedaş'a, yani elektrik resmi dağıtım kuruluşumuza, ucuz vermesinin, aradaki farkın ise hazineye, yani halkın cebinden kapatılmasının, sorgulama konusu yapıyor olmasıdır.

Enerji Bakanlığı, halka, görünürde ucuz enerji veriyor. Ama sonra gidip bunu, hazineye, yani son toplamda yine halka ödetiyor. Başka bir deyişle, Enerji Bakanlığı, kimi özel elektrik üreticilerine örtülü biçimde kâr temin ediyor. Bunu biz söylemiyoruz; verdiği krediyi geri alamayacağından tedirgin olduğu için, Dünya Bankası söylüyor.

Dünya Bankası, bize bu çerçevede ise, ayrıca incitici bir üslupla, bir dizi, önlemler reçetesi öneriyor.

Bunların başında ise şu yer alıyor:

- Türkiye'nin hal-i hazırda, kurulu elektrik kapasitesinde hayli bir yedek fazlası olduğundan, anlaşması imzalanmamış ilave projelerden sarf-ı nazar edilmelidir.

Yazı devamla, *“olağanda hidrolik üretim kapasitenin 38 milyar kilowattsaat olduğunu, ancak bu yılki üretimin 30 milyar kilowattsaat civarında beklendiğini”* ifade etmektedir.

En önce bunu inandırıcı bulmadığımı belirtmeliyim. Hidrolik enerji üretimi daha 1996’da 40 milyar kwksaat düzeyindedir ve o aşamada, toplam üretimin yuvarlak %40’ını oluşturur.

1996’dan sonra, devreye birçok, ilave hidrolik tesis (tamamlanmış) olarak alınmıştır. Elimizdeki bilgiler itibariyle nitekim, 1997’de 375 MW, 1998’de 362 MW, 1999’da, 945 MW, 2000’de ise 585 MW, yani 1996’dan bu yana toplam yuvarlak, 2300 MW (başka bir deyişle, işte iki Keban Barajı eder), bir hidrolik kapasite devreye katılmak üzere, programlanmış bulunmaktadır. 1998’deki hidrolik üretimimiz, elimizdeki kayıtlar itibariyle, 42.2 milyar kwksaat olarak verilmektedir. Demek ki bugünkü hidrolik üretim kapasitemiz (tabii, barajlarda yeterli suyun bulunması koşuluyla) yıllık 50 milyar kwksaat’e yaklaşmış olmalı, her hal-u kârda Bakan’ın ifade ettiği 40 milyar kwksaat’lik beklenti tavanı, bir hayli geride bırakılmış bulunulmalıdır.

Ama olsun, onun dediği gibi, kendimizi, ayrıca, barajlarda şu sıralar yeterli su olmamasından dolayı, bu yıl 30 milyar kwksaat’lik hidrolik üretim kapasitesi ile sınırlandırılmış sayalım.

Ne ki termik gücümüz, kurulu toplam gücün yarısından, biraz fazladır; biz muhafazakar bir yaklaşımla, yarısı diyelim. Bu, 13500 MW (elektrik) yapar. (Doğrusu, bunun yaklaşık 3000 MW fazlasıdır.) Böylesi bir kurulu güç tutarı (yani 13500 MW) ise *(kömür, linyit, doğal gaz, petrol, fuel oil, hangisiyse, söz konusu termik yakıtların bulunmasında bir sorun olmayacağı, keza termik gücümüzün, belli bir aralıkta tam kapasitede çalıştırılabileceği kabulüyle, ki bunlar, içinde olduğumuz süreçte, makul kabuller sayılabilir)*, yuvarlak 120 milyar kwksaat’e tekabül eder ki, tek başına böyle bir üretim bile, bu yılki tüketim ihtiyacımızı görür ve dolayısıyla, 30 milyar kwksaat’lik hidrolik enerji, *“kara gün” için dahi saklanabilir! (İzlediğimiz muhafazakar yaklaşım dolayısıyla, bahse konu termik santrallerin, ‘bir’den biraz küçük olacak, “şebekeye yüklenme oranlarının”, nisbeten ayrıntı düzeyinde kaldığını, bu çerçevede de, onları dikkate almamıza gerek olmadığını belirtelim.)*

Esas itibariyle, VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planında, 2000 için, bilhassa termiğe yükleniliyor olarak, hidrolik üretim 31 milyar kwksaat ile sınırlandırılmakta, termik üretim 93 milyar kwksaat’e çıkarılmaktadır. *(Bu tutar gerçekte, santraller kriz dolayısıyla, olağandan daha çok çalıştırılacak olsa, çok daha fazlaya da çıkarılabilir.)* Toplam üretim ise, demek ki, 124 milyar kwksaat olarak öngörülmektedir. Demek ki, halen, içinde olduğumuz döneme ilişkin olarak planda öngörülen duruma göre bir başkalaşma da söz konusu değildir.

O nedenle, *“bir enerji yetmezliği”* içinde olduğumuz savı, gerçekten, hiç inandırıcı olmamaktadır.

Yukarıdan beri anlattıklarımı, Sayın Ecevit’in daveti uzantısında, 3 Aralık 1999’da katıldığım “Enerji Zirvesi”nde, devletimizin ilgili bakanları ve saygıdeğer enerji ricali huzurunda da telaffuz ettiğimi, buna ilişkin olarak ise, ne Enerji Bakanı’ndan, ne de başka birinden bir “karşılık” gelmediğini eklemeliyimdir.

Ayrıca belirteyim, bakın, nükleer enerjiyi, “*Eyvah karanlıkta kalcağız*”, diye hararetle (*ne ki hiç katılmadığımız bir yaklaşım içinde*) savunan Sayın Demirel bile, daha yeni olarak “*Doğal gaz bulursak mesele yok*” demiştir.

Bakan:

- *Dar çıkar gruplarının miktatlaşmasıyla davranabileceğinin çağrıştığına, yönelik sözlerime dönük olarak,*
- *Bu haksız ve ispatlanması gereken bir iddiadır, diyor.*

Niye böyle diyor ki? Siyasilerin, asıl, temsil ettikleri çevrelerin menfaatleri doğrultusunda davranmamaları bir çelişki, bu çerçevede de, o çevrelere dönük bir haksızlık teşkil eder.

O nedenle ben:

- *Demokrasilerde çıkarların tabiatıyla örgütlenebileceğini; dolayısıyla, eğer öyle bir yönde davranmakta ise, Bakan'ın davranışının ayıp olmadığını, ancak dar grupların çıkarlarının milli menfaatlerimizmiş gibi gösterilmesinin hiç yerinde olmayacağını, ifade ettimdi.*

Burada ayrıca ispatı gerektiren bir husus yok. Ama hemen söyleyeyim ki, eğer Enerji Bakanı “*yüzer gezer santralleri*”, “*Enerji yetmiyor, karanlıkta kalacağız*” diye, bizim çizgimizde olarak, dünyanın hemen hiç bir yerinde görülmemiş bir biçimde, harekete geçirir, buna bağlı olarak da, elektriği bire üç pahalıya getirirse, bunun hesabını o saygıdeğer çıkar çevrelerine değil, Türk Halkı'na vermek zorundadır.

Herşey bir tarafa, Türkiye Cumhuriyeti'nin ehliyet sahibi ve duyarlı bir Enerji Bakanı, enerji yetmezliği konusunda hakikaten kaygı taşıyorsa, ya da belli bir biçimde buna inandırılmışsa, kara kışa şunun şurası iki ay kala, çözüm aramaya çıkmaz.

Çıkıyorsa, o zaman, en hafifinden “*ehliyet özür*” ya da “*ağır kusurlu*” olur.

Kendisiyle ilişkilendirmek için söylüyor değilim, ancak kaydetmeden geçemeyeceğim; sözde milliyetçi, sözde muhafazkar kültür tornalarından, *hinlik ucubeleri* olarak çekilenlerin, hayali ihracatlardan başlayıp, Egebanklar'ı çuval çuval boşaltmaya varıncaya değin, hiçbirimizin, kolay kolay akıl sır erdiremeyeceği, birbirinden üstün marifetler ve tüyleri diken diken eden bir pişkinlikle, nasıl boşalttıklarını izledikçe, ulusumuzun, çok farketmiyor, “*meşru*” ya da “*gayri meşru*” yollarla nasıl soyulup soğana çevrildiğini anımsamamak, hiç mümkün olmuyor.

Bakan'a öğüdüm olsun; kararnamesini çıkarmayı da başardı ama, *yüzer gezer santrallere* yol vermeden, tekrar tekrar düşünse, kendisinin hayrına olur. Enerji meselelerini hiç bilmiyor; bu meselelerse işte öyle kolaydan öğrenilmiyor; onun için önüne konan her yemeği *zehirsiz* sanmasın.

Çok söyledim, bir kez daha yineleyim; enerjinin olduğu yerde "*temiz siyaset*" nadir oluyor; enerji siyaseti genelde kirlidir; hatta hatta, ağızdan yel alsın (*işte 1980'deki İran-İrak Savaşı, keza bunun sonrasında, Batılılar'ın ittifaklar halinde Körfez'e, ardarda yaptıkları çıkartmalar*), kanlıdır!

Bütün bunları incitici olmak için söylemiyorum; söylemek, inanın, söylememekten çok daha iyi.